

מכסת חלב ארצית

כילת הענין

מוצע מודל לחלוקת מכסת חלב ארצית גבוהה יותר מהצריכה השנתית, שנגזרת מסך הצריכה הכוללת בעונת הקיץ. את העודפים הנוצרים בחורף נמכור לתעשיות בארץ ונגשר במשותף על הפרשי העלויות. זה כדאי לענף, זה כדאי למדינה, זה חשוב להשגת מטרות התכנון. רצוי להריץ את המודל כבר השנה כי בלעדיו עלולים להיתקל במחסור חלב בחודשי הקיץ הקרובים!

ואם לא די בכך, חלק מהמחלבות שביקשו מהיצרנים "לתת גז", הביאו לארץ אבקת חלב זולה (תסתכלו על המוצרים ותראו את הסימון - "אבקת חלב נוכרי") והשאירו את המחסנים של אבקת החלב בישראל מלאים עם תחזית לסוף שנה של כ-9,000 טון - פינוי האבקה עולה כסף רב ותקציבים לכך אינם בנמצא. והרפתן שלנו, מי שהצליח בהימור והשאיר פרות יכל לייצר והרבה, אך מי שמכר את עודפי פרותיו, בהתאם למדיניות, נמצא "מורט את שערותיו..." האומנם זה מצב הכרחי, שכל 5-6 שנים נדע שנה או יותר של ייצור חופשי ללא מגבלות ואחר כך עצירה במקום? מוצעת להלן הצעה חדשה-ישנה לקבוע את גובה המכסות בצורה אחרת. לא להסתפק במכסת ייצור לאומית שתספק את הביקושים המקומיים השנתיים, אלא לחלק מכסה גבוהה יותר, על פי היקף הצריכה בקיץ, וכך נוכל למתן את התנודות ולבצע תכנון טוב יותר.

מטרות התכנון שרלוונטיות לענייננו

1. אספקה יציבה וסדירה של חלב ומוצריו לשוק המקומי בכל ימות השנה - חלב הוא מוצר בסיסי שמיועד לכל האוכלוסייה ויש אינטרס לאומי להבטיח את אספקתו מייצור מקומי, בימי שלום כבימי מתיחות ומחסור.
2. סיפוק מלוא הצריכה המקומית על ידי יצרני החלב שלנו - חלב ישראל. כך בערך כתוב בחוק החלב, כך נהגה המדינה ברפורמה שבה שילמה מענקים רבים לכל היצרנים בכל הארץ, כדי לשדרג את הרפתות, להתייעל ולשפר איכות.

קשיים במערכת התכנון - ולא תמיד באשמת המתכננים!

ישראל מדינה קטנה שיש בה הגנה על ייצור החלב

התפוכות שענף החלב עבר בשנתיים האחרונות, מדהימות במעברים הקיצוניים בין עודף למחסור. בתחילת 2006 שידרה מערכת התכנון מצוקה של עודפי אבקה וקיצוץ מכסות והנה, לא חלפו חודשים אחדים, ונוצר מחסור שהביא לפתיחת הייצור. המחסור בעולם הלך וגדל, ומחירי אבקת החלב המריאו לשיאים חדשים. המסר החדש של המחלבות ומועצת החלב ליצרנים בישראל "תייצרו ככל שתוכלו, אנחנו נקלוט הכול ואם יהיו עודפים נוכל לייצא אותם גם במחיר ישראלי". הגענו למחצית 2008 והנה המגמה התהפכה מחדש ועודפים גדולים מציפים את השווקים, ירידת מחירים וצעדי בלימה.

להגיע לאמנה עם המחלבות בנושא יבוא אבקה

על פי הצריכה בקיץ

יוסי כלול, אפרים עזרא - התאחדות מגדלי בקר

מהמחלבות אבקה שהספיקה להם, הרבה מעבר לשנה זו. תופעה דומה חוזרת השנה - 2008. לא היה מחסור בחלב בקיץ הזה, יש עודפי אבקה, מחלבות הצטיידו באבקה יבוא ויש חשש גדול למחסור בחלב בקיץ 2009.

מטרות אסטרטגיות של הענף - יצרנים ומחלבות כאחד

הייבוא הוא האויב המשותף של כלול - אם ייבאו מוצרים לישראל כלולו ניפגע ולכן, על אף הבדלי האינטרסים, יש לנו מטרות אסטרטגיות דומות:

1. להרגיל את הצרכן לטעם הטוב של מוצרים מחלב טרי - זה חלב ישראלי והוא מיוצר על ידי מחלבה ישראלית. הכשרות מסייעת לנו מאוד וצריך לעלות לדיון ציבורי את נושא "החלב הנוכרי" לצורותיו.

2. להעמיק את מחויבות המחלבות לשימוש מלא בחלב טרי - חשוב לקיים איתן דיאלוג פתוח ושקוף בדבר שותפות האינטרסים. הן מחויבות להשתמש בחלב טרי בכל מקום שהדבר ניתן, אבקה החלב צריכה להיות ישראלית - כחול לבן.

תנאי מרכזי - היצרנים יספקו את מלוא צריכת המחלבות, בכל עונות השנה! זאת המחויבות הנגדית של היצרנים. (על איכות כבר לא מדברים, כי ברור שמדובר באיכות הגבוהה של רפתי ישראל).

1. אי אספקת מלוא הביקושים של הצרכנים - הענף מפסיד פוטנציאל להגדלת השיווק והייצור. במהלך השנים, הצרכן וגם המחלבה מתרגלים לשימוש בחלב טרי והמחסור פוגע בהיקף השיווק.

2. הגדלת הייבוא לסוגיו - גם יבוא חומרי גלם חלביים וגם מוצרים סופיים, באריזה קמעונאית או במוצר שנארז בישראל.

3. פיתוח טכנולוגיות עוקפות חלב טרי - מחיר אבקה החלב בעולם כיום, נמוך מאוד והפיתוי להשתמש בה, במקום חלב טרי או במקום אבקה מקומית, גדול מאוד. מעניין האם השוק ומשקאות החלב מיוצרים רק מחלב טרי? מדוע אחוז החלבון במוצר אינו בגובה החלבון שהמחלבה מקבלת מהיצרנים?

4. גלישת הטכנולוגיות גם לעונות נוספות - אם נאלצים לפתח טכנולוגיות לתקופת הקיץ, אפשר ואף עשוי להיות כלכלי להשתמש בהן, גם בעונות האחרות ולמוצרים רבים יותר.

5. והתוצאה המתמשכת - פגיעה ממשית ביצרני החלב וגם בצרכנים

על אף המאמצים הרבים והמתמשכים, חסרים לנו כ-20 מיליון ליטר חלב בקיץ.

השנה שבה לא היה מחסור הייתה שנת 2001 שבה ניתן היה לייצר חופשי ואז סיפקנו את כל צריכת הקיץ. במהלך אותה שנה הביאו חלק

שכוללת היטל משמעותי, יש תעשיות שפטורות מההיטל (שוקולד, גלידות), קיימת מכסת יבוא בהתאם להסכמים בין-לאומיים, ניתן לייבא ללא מכס ומכסות תערובות חלב בצורות שונות, והתכנון לא פשוט. לעתים, פספוס של 1%-2% וכבר נדמה שלא יודעים לתכנן.

הקשיים העיקריים של התכנון:

1. תנודות לא צפויות בביקושים בארץ ובעולם - במהלך שנת התכנון.
2. ייצור חלב בקיץ - איזה קיץ זה יהיה? כמה חלב יעבירו היצרנים מהחורף לקיץ?
3. היקפי הייבוא - כמה אבקה יביאו התעשיינים? כמה יביאו המחלבות עצמן - זו פרצה בעייתית מאוד שראויה להתייחסות.

התוצאה - פגיעה מתמשכת באמינות וביציבות התכנון והמערכת המרכזית.

חלב הקיץ

על אף שהחלב נצרך בכל השנה, יש גידול בביקושים בחודשי הקיץ וייצור החלב הגולמי בקיץ חיוני מאוד למחלבות ולצרכנים. אבל, באקלים הישראלי שמתחמם והולך, קשה לפרות לייצר יותר חלב.

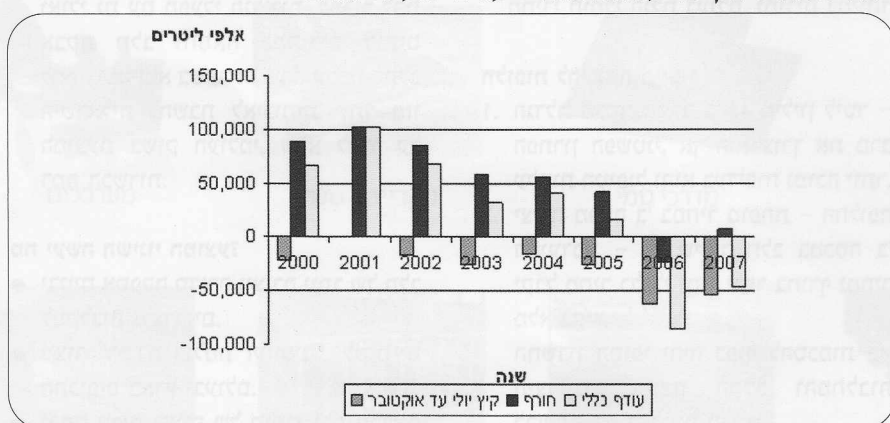
- באמצעות שיטות ממשק מתקדמות הצליחו הרפתנים להעביר חלב בהיקף של כ-10 מיליון ליטר (שנים 2001-2005) שהם כשליש עד חצי מההיקף הנדרש לתעשייה.

- לייצור מוגבר בחודשי הקיץ ישנה עלות גבוהה שכוללת: דחיית הזרעות בעגלות (ימי כלכלה), הוצאות צינון, עלויות הזנה.
- שנים שבהן יש ייצור חלב ללא מגבלה, מחזירות אותנו לנקודת התחלה - אם אפשר לייצר כמה שרוצים, אז עושים זאת גם בחורף, ולא צריך להתאמץ להעביר מעונה לעונה.

סכנות המחסור בחלב בקיץ

חוסר חלב טרי בקיץ מביא לסכנות בטווח הקצר ובטווח הארוך שהיעד שלו לייצר בישראל את מלוא הביקושים המקומיים.

ייצור פחות שיווק לפי עונות השנה - על פי מועצת החלב

תכנון וביצוע הייצור

מוצע מודל עבודה ניסיוני כדי להריץ את הטכניקה והערכת העלויות לייצור מלוא צריכת הקיץ של השוק.

1. תחילת שנה עם מלאים, נמוכים ככל האפשר, של חומרי גלם.
2. חלוקת מכסה ארצית שמשקפת את הצריכה מייצור מקומי, כנהוג כיום.
3. חלוקת מכסה ב' בהיקף ניסיוני של 20 מיליון ליטר להרצה בשנה ראשונה. מחיר כלכלי לחורף (60%-70%) ומחיר מלא לקיץ (עד 100%)
4. קביעת מדיניות חלב עודף - מחיר פינוי לחורף (כ-50%) ומחיר גבוה לקיץ (כ-90%).
5. קביעת מדיניות עידוד העברת חלב לקיץ, כמקובל כיום.
6. ישולמו מקדמות ליצרנים בגובה שייקבע - פחות בחורף וגבוה בקיץ.
7. בתום השנה תתבצע התחשבות סופית.
8. התשלום ליצרנים יהיה ידוע וקבוע מתחילת השנה.

הצירוף של כל אמצעי העידוד יביא לגידול בייצור חלב הקיץ וייצור מדרגות עידוד ומחויבות של היצרנים: מכסה ב', העברה בין עונות, חלב עודף. ■

בשנת 1999 הייתה מכסת החלב 1.124 מיליארד ליטר ואילו בשנת 2009 המכסה המתוכננת היא 1.220 מיליארד, כלומר גידול של 8.5%, למרות גידול אוכלוסייה בשיעור של כ-17% ועלייה ברמת החיים. הייבוא גדל מאוד ויש גם שיפור ביעילות ייצור במחלבות שבא על חשבון ייצור מקומי.

בזמן ייצור חלב חופשי ופתיחת יבוא, יש מחלבות שמנצלות את המצב ומייבאות אבקת חלב ותערובות חלב בהיקף משמעותי שמספיק מעבר לתקופת המחסור.

בשנת 1999 הייתה מכסת החלב

1.124 מיליארד ליטר ואילו בשנת

2009 המכסה המתוכננת היא 1.220

מיליארד, כלומר גידול של 8.5%,

למרות גידול אוכלוסייה בשיעור של

כ-17% ועלייה ברמת החיים. הייבוא

גדל מאוד ויש גם שיפור ביעילות

ייצור במחלבות שבא על חשבון

ייצור מקומי

3. העברת חלב בין העונות - יימשך העידוד של העברת החלב מהחורף לקיץ - 60 אג' לליטר מועבר. כדאיות ההעברה תהיה בעיקר במשקי ההר וברפתות עם ממשק מעולה. ההעברה תחול גם על מכסה ב'.

מקומיים גם לתעשיות שצורכות אבקה וחמאה.
● יבטיח אספקת יותר חלב על ידי היצרנים בישראל.

חסרונות השינוי

1. הגדלת ייצור החלב בחורף - מתוך התוספת של 40 מיליון, 24 מיליון יהיו בחודשי החורף וכל התוספת תהיה חלב עודף, כי היא כאמור מעבר לצריכה השנתית.
2. צורך בפינוי גדול של חומרי גלם חלביים - כל העודפים יופנו לשווקים מחוץ לענף החלב.
3. צורך בגיוס משאבים לביצוע הפינוי - זו הבעיה המרכזית של המודל החדש ולה צריך להקדיש את מרב הזמן והמאמצים. הבעיה חריפה במיוחד בתקופה זו, שבה מחירי חומרי הגלם בעולם, נמוכים במיוחד

חלופות להעלאת הייצור

1. הגדלת מכסת החלב ב-40 מיליון ליטר - הפתרון הפשטני, אך הוא צורך את מרב עלויות הטיפול והוא בעדיפות נמוכה יותר.
  2. יצירת מכסה ב' במחיר מופחת - החלופה המועדפת - מי שייצר חלב במכסה ב' יקבל מחיר כלכלי נמוך יותר בחורף ומחיר מלא בקיץ.
- החשבון הסופי יהיה כפוף להסכמות בין היצרנים, מועצת החלב והמחלבות להשתתפות בעלויות הפינוי.

יהיו 3 אפיקים לעידוד ייצור חלב בקיץ: מכסה ב', חלב עודף, העברה בין עונות.

מי ישלם את עלות הפינוי? זו הרי הבעיה המרכזית של ההצעה

- הפתרון הפשוט ביותר הוא שהנטל ייפול על מערכת התכנון - דמי השירות של מועצת החלב. הצרכן הוא הנהנה הישיר מהשינוי, יש לו יותר חלב ומוצריו בקיץ והמוצרים יהיו מחלב טרי - תוספת העלות תהיה כאגורה לליטר
- ניתן לשתף גם את היצרנים והמחלבות ברמות שונות - מחיר מופחת ליצרנים, המחלבות ישלמו את החיסכון בשחזור אבקה ושימוש בחלב טרי בקיץ.

מוצע שמנהיגות הענף תקיים דיון אסטרטגי, תקבל החלטות מנחות ואנשי המקצוע יכינו את פירטי ההצעה להרצת מודל ניסיוני, כבר השנה. ■

השינוי המרכזי המוצע

1. מכסת החלב הארצית תיקבע באופן שישפק את מלוא צריכת הקיץ של המחלבות בחלב טרי - ההערכה היא של תוספת 40 מיליון לליטר חלב לשנה מעבר לצריכה השנתית - תוספת זו תיתן עוד 16 מיליון ליטר חלב בקיץ.
2. אספקת חומרי גלם חלביים מקומיים גם לתעשיות שכיום מייבאות - יש הזדמנות להגיע להסכמות עם תעשיות השוקולד ואולי גם עם מפעלי הגלידות, למכור להם אבקת חלב וחמאה במחירים דומים למחירי הייבוא בשער המפעל. אבקת החלב הישראלית נחשבת לאיכותית יותר מזו המוצעת בשוק העולמי, שלא לדבר על רמת הכשרות.

מה יעשה השינוי המוצע?

- יבטיח אספקה סדירה ויציבה יותר של חלב למחלבות ולצרכנים.
- ייצור "זרבה בולמית זעזועים", לשינויים התכופים בארץ ובעולם.
- יפתח אפיק שיווק של חומרי גלם חלביים